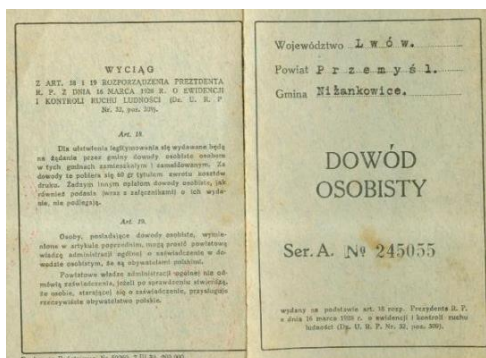

Dowód osobisty liczy sobie ponad 90 lat ¹.

Możliwość uzyskania w Polsce dowodu osobistego jako krajowego dokumentu tożsamości wprowadzono rozporządzeniem Prezydenta RP z 16 marca 1928 roku o ewidencji i kontroli ruchu ludności ². Po I Wojnie światowej posługiwano się dokumentem potwierdzającym tożsamość zwanym „dowodem osobistym” lecz był on wymagany w podróżach zagranicznych³. Zgodnie z art. 1 tego rozporządzenia *gminy wiejskie i miejskie obowiązane były prowadzić na swoim obszarze ewidencję i kontrolę ruchu ludności. Czynności te gminy sprawowały pod nadzorem administracji ogólnej.*

Prowadzący księgi stanu cywilnego (art. 3 Rozporządzenia) obowiązani byli co trzy miesiące przysyłać właściwym gminom dane o zaszytych w ciągu tego czasu przypadkach urodzin, śmierci (zgonów) i ślubów. Właściciele, dzierżawcy lub inni odpowiedzialni kierownicy hoteli, pensjonatów, domów noclegowych obowiązani byli prowadzić księgi lub rejestry meldunkowe.

Obowiązek zameldowania każdej osoby przebywającej dłużej niż 24 godziny ciążył na właścicielu lub dzierżawcy domu, w którym podlegający zameldowaniu przebywał.

W celu kontroli ruchu ludności organa władz administracji ogólnej, gmina i policja państwowa mogły żądać wylegitymowania się. Dla ułatwienia legitymowania się (art. 18 rozporządzenia Prezydenta RP) wydawane będą na żądanie przez gminy dowody osobiste osobom w tych gminach zamieszkałym i zameldowanym. Za dowody te pobierano opłatę 60 groszy tytułem zwrotu kosztów druku. Zatem posiadanie dowodu osobistego nie było obowiązkowe.

Dowód miał formę karty z szaroniebieskiego, sztywnego papieru złożonego na pół. Wzór dowodu osobistego określony został rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 listopada 1928 roku o dowodach osobistych⁴. Taki stan prawny obowiązywał do wybuchu II Wojny Światowej.

Nr. dowodu osobistego _____	Miejsce na fotografię
Nazwisko _____	Własnoręczny podpis osoby wyszczególnionej w dowodzie
Imię _____	Stosownie do art. 19 rozp. Prezydenta R. P. z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 309) zaświadczam, że wymieniony w niniejszym dowodzie p. _____
Data urodzenia _____	jest obywatelem polskim, co zostało stwierdzone na podstawie _____
Miejsce urodzenia _____	Starostwo w _____
Imię ojca _____ matki _____	Nr. _____
Zawód _____	Data _____
Miejsce zamieszkania _____	Podpis starosty _____
Wzrost _____	Pieczęć _____
Twarz _____	
Włosy _____	
Oczy _____	
Znaki szczególne _____	
Wydany dnia _____	
Podpis _____	
Pieczęć gminy _____	

Mimo że w dowodzie była fotografia, rysopis posiadacza zawierał informacje o wzroście, kształcie twarzy, kolorze włosów i oczu oraz o znakach szczególnych. Oprócz zdjęcia było miejsce na własnoręczny podpis osoby wyszczególnionej w dowodzie. Analfabeci mogli w miejscu na podpis posłużyć się odciskiem kciuka ⁵.

¹ Na podstawie: https://pl.wikipedia.org/wiki/Dowód_osobisty_w_Polsce

² Rozporządzenie Prezydenta RP z 16 marca 1928 roku o ewidencji i kontroli ruchu ludności weszło w życie w dniu 1 stycznia 1929 roku. Rozporządzenie zostało opublikowane w Dzienniku ustaw z 1928 roku Nr 32 pod poz. 309. Treść rozporządzenia opublikowana pod adresem:

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19280320309/O/D19280309.pdf>

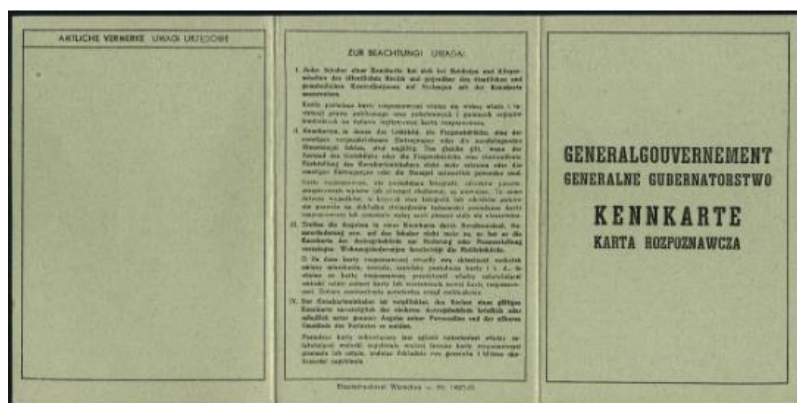
³ Po I wojnie światowej – w latach dwudziestych i na początku trzydziestych – nazwą „dowód osobisty” określano dokument niezbędny do podróży zagranicznych. Pełnił on de facto rolę paszportu (pomimo nazwy „dowód osobisty” na okładce we wnętrzu **nazywany już był paszportem**). Opłata za jego wydanie była wysoka: w czerwcu 1923 wynosiła 90 000 marek polskich, a w 1930 roku 101 złotych polskich. Był on wykorzystywany jako dokument meldunkowy, w którym wpisywano także pobyty czasowe w kraju (poza miejscem stałego zameldowania).

⁴ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 listopada 1928 roku o dowodach osobistych weszło w życie w dniu 1 stycznia 1929 roku. Zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw nr 100 pod poz. 898). Treść rozporządzenia opublikowana pod adresem: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19281000898/O/D19280898.pdf>

Niemieckie władze okupacyjne w czasie II wojny światowej wprowadziły obowiązek legitymowania się dowodem osobistym⁵. W początkowym okresie okupacji poświadczeniem tożsamości były przedwojenne polskie dowody osobiste.

Na mocy rozporządzenia Hansa Franka z 26 października 1939 roku, wszystkim nieniemieckim mieszkańcom Generalnego Gubernatorstwa, którzy ukończyli piętnasty rok życia wydawany był obligatoryjnie dokument tożsamości tzw. Kenkarta (niem. Kennkarte, karta rozpoznawcza). Odpowiednie zarządzenia wykonawcze pojawiły się stosunkowo późno, bo dopiero 13 czerwca 1941. Władze postanowiły wydać kenkarty prawdopodobnie ze względu na duże rozpowszechnienie fałszywych polskich dowodów osobistych. Do końca roku 1942 nie udało się zaopatrzyć wszystkich obywateli w nowe dokumenty i akcję przedłużono do 1 kwietnia 1943. Ostatnie obowiązkowe kenkarty wydano w roku 1943.

Kenkarta⁷ była arkuszem cienkiego kartonu o wymiarach około 29,4×14,0 cm

złożonego w dwóch miejscach tak, że powstawała trzykartkowa „książeczka” o wymiarach 14,0 ×9,8 cm. **Kenkarty Polaków miały kolor szary, Żydów i Cyganów żółty; Rosjan, Ukraińców, Białorusinów, Gruzinów i górali (uważanych za ludność pochodzenia niemieckiego, Goralenvolk) niebieski⁸.** Dokumenty mniejszości oznaczone były dodatkowo

literami: J (Żydzi), R (Rosjanie), W (Białorusini), K (Gruzini), G (Górale), Z (Cyganie).

Dla Polaków Kenkarta drukowana była w 2 językach: niemieckim i polskim:

Środkowa część okładki zawierała informację:

Uwaga

- I. Każdy posiadacz karty rozpoznawczej winien się wobec władz instytucji prawa publicznego oraz państwowych i gminnych organów kontrolnych na żądanie legitymować kartą rozpoznawczą.
- II. Karty rozpoznawcze nie posiadające fotografii, odcisków palców, przepisowych wpisów lub pieczęci służbowej, są nieważne. To samo dotyczy wypadków, w których stan fotografii lub odcisków palców nie pozwala na dokładne stwierdzenie tożsamości posiadacza karty rozpoznawczej lub pozostałe wpisy czyli pieczęć stały się nieczytelne.
- III. O ile dane karty rozpoznawczej straciły swą aktualność wskutek zmiany mieszkania, zawodu, nazwiska posiadacza karty, i t. d., to winien on kartę rozpoznawczą przedstawić władzy załatwiającej wnioski celem zmiany karty lub wystawienia nowej karty rozpoznawczej. Zmiany zamieszkania potwierdza urząd meldunkowy.
- IV. Posiadacz karty zobowiązany jest zgłosić natychmiast władzy załatwiającej wnioski zagubienia ważnej jeszcze karty rozpoznawczej pisemnie lub ustnie, podając dokładnie swe personalia i bliższe okoliczności zagubienia.

Dzięki temu, że w procedurę wydawania nowych dokumentów zaangażowani byli polscy urzędnicy, można było wystawiać kenkarty z fałszywymi danymi. Umożliwiało to zalegalizowanie nowych tożsamości członków ruchu oporu lub, ukrywających się po aryjskiej stronie, Żydów. Komenda Główna AK szacowała pod koniec 1942 roku, co dziesiąty mieszkańców posiadał podrobioną kenkartę.

⁵ Źródło: Portal internetowy dziennika Rzeczpospolita: artykuł: Dowody osobiste: od papierowych kartoników po plastikowe karty. Tekst opublikowany pod adresem: <http://www.rp.pl/artykul/1184470-Dowody-osobiste--od-papierowych-kartonikow-po-plastikowe-karty.html>

⁶ Na podstawie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Kenkarta>

⁷ Wzór kenkarty pozyskano ze strony: <http://generalgouvernement.pl/dokumenty-gg/karta-rozpoznawcza-kennkarte/>

⁸ Wybrane dokumenty represji i życia codziennego „Cechy formalne i tło historyczne Opracowane na podstawie zasobu Archiwum Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie” Wydawca: Fundacja „Polsko-Niemieckie Pojednanie” 00-921 Warszawa, ul. Krucza 36, Warszawa 2009. Zrealizowano w ramach projektu Internetowe archiwum ofiar nazizmu współfinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, s. 9

Kenkarta zawierała następujące dane:

Po rozłożeniu wewnętrzna część Kenkarty od lewej strony, kolejno w układzie pionowym:

Miejsce wystawienia;
 starostwo -powiat; Okręg.....;
 numer rozpoznawczy.....;
 ważna do.....;
 Nazwisko....'
 Nazwisko panieńskie (u mężatek).....;
 Imię.....;
 Urodzony (a) w dn.;
 Miejsce urodzenia;
 starostwo pow.; Okręg.....;
 Kraj.....;
 Zawód wyuczony;
 Zawód wykonywany.....;
 Wyznanie.....;
 Szczególne znaki rozpoznawcze.....;

Część środkowa kolejno:

miejsce na fotografię.
 obok fotografii od góry miejsce na odcisk palca wskazującego prawej ręki,
 obok fotografii niżej miejsce na odcisk palca wskazującego lewej ręki.
 Podpis posiadacza karty rozpoznawczej.....;
 miejsce na wpis miejsca wystawienia.....; i datę wystawienia.....;
 Pieczęć służbowa władzy wystawiającej
 Podpis sporządzającego urzędnika'

Wewnętrzna część Kenkarty od prawej strony, w czterech rubrykach zawierających uwagi urzędowe kolejno w układzie pionowym

Posiadacz karty rozpoznawczej mieszka
 w; ulica;
 Starostwo powiat;
 Pieczęć służbowa podpis urzędu meldunkowego.....;

W pierwszych latach po zakończeniu II Wojny Światowej wojny funkcjonowały równocześnie przedwojenne dowody osobiste, niemieckie kennkarty i tymczasowe poświadczenia tożsamości⁹, które wydawano osobom nieposiadającym innych dokumentów, w szczególności ograniczano je do repatriantów, przesiedleńców oraz osób, które dokumentów nie posiadały¹⁰.

⁹ Wzór tymczasowego zaświadczenia tożsamości pozyskano ze strony: <https://www.google.pl>

¹⁰ Źródło: Portal internetowy dziennika Rzeczpospolita: artykuł: Dowody osobiste: od papierowych kartoników po plastikowe karty. Tekst opublikowany pod adresem: <http://www.rp.pl/artykul/1184470-Dowody-osobiste--od-papierowych-kartonikow-po-plastikowe-karty.html>

Źródło: Tymczasowe zaświadczenie tożsamości <https://www.google.pl>

Tymczasowe zaświadczenie tożsamości zawierało nazwę organu, który wydał zaświadczenie i stwierdzał tożsamość osoby opisanej następującymi danymi: Nazwisko ...; Nazwisko panieńskie...; imiona...; Datę urodzenia...; Miejsce urodzenia...; Zawód...; Zameldowany (a) od dnia ...; w ...; ulica...; Nr domu...; Nr mieszkania ...; Pieczęć gminy (lub organu meldunkowego) oraz datę wydania. Zaświadczenie opatrzone było zdjęciem osoby, której tożsamość stwierdzano, miejsce na czytelny podpis posiadacza zaświadczenia oraz jego rysopis zawierający: wzrost, oczy, włosy i znaki szczególne.

Nie było szczególnych wymagań dotyczących wzoru dokumentu, na portalach internetowych można spotkać kilka wzorów „Tymczasowego zaświadczenia tożsamości”.

Źródło: Tymczasowe zaświadczenie tożsamości <https://www.google.pl>

Najczęściej była to kartonik składany na pół, na okładce napis „Tymczasowe zaświadczenie tożsamości” wewnątrz dane organu wystawiającego zaświadczenie i dane osobowe posiadacza zaświadczenia. Można również spotkać zaświadczenia zawierające wszystkie dane osobowe ze zdjęciem i danymi osobowymi posiadacza zaświadczenia spisane maszynowo na kartce papieru formatu A5 (148mm x 210mm).

Po przeprowadzeniu spisu powszechnego w grudniu 1950 roku ¹¹ uchwalono ustawę z dnia 8 stycznia 1951 roku o obywatelstwie polskim¹² i wydano dekret z dnia 22 października 1951 roku o dowodach osobistych¹³. Na mocy dekretu nowe dokumenty mieli otrzymać wszyscy obywatele polscy powyżej 18. roku życia. Z przywileju posiadania dowodu wyłączeni byli ludzie umysłowo chorzy. Przewidziano dla nich tylko wpis w dokumentach ich opiekunów.

W dniu 22 lipca 1952 roku Sejm Ustawodawczy przyjął Konstytucję Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej¹⁴. Przyjęcie nowej nazwy państwa dało podwaliny do wydawania pierwszych dowodów osobistych w już z nową nazwą państwa - Polska Rzeczpospolita Ludowa. Pierwsze dowody zaczęto wydawać jednak dopiero w 1953 roku.

Obowiązek posiadania dowodu utrzymano dekretem o dowodach osobistych z 22 października 1951 roku ¹⁵. Dekretem tym określono wzór wymagania stawiane dowodom osobistym i niezbędne dane, jakie dowód osobisty ma zawierać.

¹¹ Narodowy Spis Powszechny przeprowadzono w dniu 3 grudnia 1950 roku. Spis przewidywał między innymi zbadanie ostatniego stałego miejsca zamieszkania przed wybuchem II Wojny Światowej (z sierpnia 1939 roku). Wyjątkowy ogrom i różnorodność zjawisk, które złożyły się na dzieje Polski w okresie od 01.IX.1939 do 3.XII.1950 roku musiały znaleźć swe odbicie w wielkich przesunięciach terytorialnych ludności.

Źródło: http://statlibr.stat.gov.pl/exlibris/aleph/a22_1/apache_media/V33HUEJHQMS4YUPGN5VEGGYH8F3JTS.pdf

¹² Źródło: Internetowy System Aktów Prawnych:

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19510040025/O/D19510025.pdf>

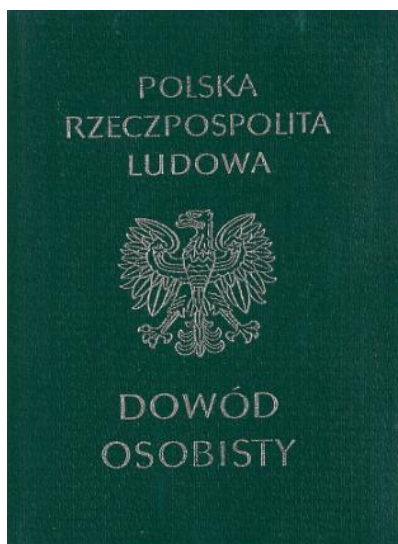
¹³ Źródło: Internetowy System Aktów Prawnych:

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19510550382/O/D19510382.pdf>

¹⁴ Źródło: Internetowy System Aktów Prawnych:

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19520330232/O/D19520232.pdf>

¹⁵ Na podstawie https://pl.wikipedia.org/wiki/Dowód_osobisty_w_Polsce#cite_note-4 : Dz.U. z 1951 r. Nr 55, poz. 382. Dowody wydawały powiatowe (miejskie) komendy oraz komisariaty Milicji Obywatelskiej. Uchylenie się od posiadania dowodu zagrożone było aresztem do lat 2, używanie cudzego dowodu lub przewiezienie go za granicę więzieniem do lat 3. W rozporządzeniu wykonawczym z 20 marca 1952 (Dz.U. Nr 13, poz. 82) w załączniku zawierającym wzór ankiety za podanie fałszywych danych grożono odpowiedzialnością do 5 lat więzienia lub aresztu z art. 140 kodeksu karnego z 1932 o składaniu fałszywych zeznań mających służyć za dowód dla sądu lub innej władzy. W rzeczywistości miał tu zastosowanie art. 193 kodeksu o wytwarzaniu poświadczenia nieprawdy przez podstępne wprowadzenie w błąd urzędnika lub osoby publicznego zaufania (por. fałsz intelektualny), za co groziło więzienie lub areszt do lat 2.

Była to mała zielona książeczka, na której widniał orzeł z polskiego godła. Była to 16-stronicowa książeczka formatu 80×110 mm w ciemnozielonych, kartonowych okładkach (potem 79×110 mm w miękkich okładkach). Oprócz podstawowych danych personalnych (imię, nazwisko, imiona rodziców, data i miejsce urodzenia, rysopis) oraz zdjęcia zawierał rubryki, do których wpisywano numer PESEL¹⁶, stan cywilny, zawód¹⁷, miejsce pracy, zameldowanie, dzieci na utrzymaniu. Na dalszych stronach dowodu odnotowywano, między innymi, fakt wydania książeczki walutowej, karty zaopatrzenia¹⁸, powszechnych świadectw udziałowych, wpisywano grupę krwi posiadacza dowodu oraz zaznaczano fakt zawarcia małżeństwa (do czasu wydania nowego dokumentu) itp.

Zgodnie z dekretem z dnia 22 października 1951 roku o dowodach osobistych :

Art. 1. Każdy obywatel polski zamieszkały w kraju jest obowiązany od ukończenia 18 roku życia posiadać dowód osobisty.

Art. 2. 1. Osobę, która nie ukończyła 18 roku życia, wpisuje się do dowodu osobistego matki, jeżeli zaś ojciec sprawuje wyłączną władzę rodzicielską — do dowodu osobistego ojca; w braku władzy rodzicielskiej wpisuje się ją do dowodu osoby, która ją utrzymuje i wychowuje.

2. Osoby w wieku od 16 do 18 roku życia mogą otrzymać tymczasowe zaświadczenie tożsamości.

3. Osoby w wieku od 16 do 18 roku życia są obowiązane posiadać tymczasowe zaświadczenie tożsamości, jeżeli pozostają w stosunku najmu pracy lub nie zamieszkują wspólnie z osobami, pod których władzą rodzicielską lub opieką się znajdują, albo nie pozostają pod tą władzą lub opieką.

Art. 3. Osoby umysłowo chore nie otrzymują dowodu osobistego; wpisuje się je do dowodu osoby, pod której pieczęcią się znajdują.

Art. 4. Osoby, których tożsamość lub obywatelstwo polskie nie zostały stwierdzone w sposób niewątpliwy, otrzymują w miejsce dowodu osobistego tymczasowe zaświadczenie tożsamości.

Art. 5. 1. Dowody osobiste i tymczasowe zaświadczenia tożsamości są jedynymi dokumentami, stwierdzającymi tożsamość osób, oraz stanowią jedyną podstawę do zameldowania i wymeldowania.

2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania do osób, które nie są obowiązane do posiadania dowodu osobistego lub tymczasowego zaświadczenia tożsamości, chyba że będąc w wieku od 16 do 18 roku życia otrzymały tymczasowe zaświadczenia tożsamości.

Art. 6. 1. Dowody osobiste są ważne na okres lat pięciu od daty ich wystawienia.

2. Tymczasowe zaświadczenia tożsamości dla osób w wieku od 16 do 18 roku życia wystawia się na okres do lat dwóch, nie dłuższy jednak, niż do ukończenia 18 roku życia.

3. Tymczasowe zaświadczenie tożsamości dla osób określonych w art. 4 wystawia się na okres do jednego roku.

Art. 8. Dowody osobiste i tymczasowe zaświadczenia tożsamości wydają powiatowe (miejskie) komendy oraz komisariaty Milicji Obywatelskiej (Biura Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych) według miejsca zamieszkania zainteresowanego.

Art. 10. 1. W dowodach osobistych i tymczasowych zaświadczeniach tożsamości wpisuje się następujące dane:

- 1) nazwisko i imię oraz imiona rodziców,
- 2) dzień, miesiąc, rok i miejsce urodzenia,
- 3) zawód,
- 4) stosunek do obowiązku wojskowego,
- 5) władzę, która wystawia dowód lub tymczasowe zaświadczenie,
- 6) wykaz dokumentów, na których podstawie się je wystawia,
- 7) osoby, o których mowa w art. 2 ust. 1 i art. 3.

Art. 13. 1. Dowody osobiste i tymczasowe zaświadczenia tożsamości podlegają wymianie:

- 1) po upływie czasu ich ważności,
- 2) w przypadku orzeczonej przez właściwą władzę zmiany nazwiska lub imienia,
- 3) w przypadku uszkodzenia dowodu osobistego lub tymczasowego zaświadczenia tożsamości w stopniu utrudniającym posługiwanie się nim.

Art. 14. 1. Dowody osobiste i tymczasowe zaświadczenia tożsamości podlegają złożeniu u właściwych władz w przypadkach:

- 1) powołania do czynnej służby wojskowej — na czas jej trwania,
- 2) wyjazdu za granicę — na czas pobytu za granicą.

¹⁶ W starszych wersjach dowodów nie wpisywano numeru PESEL, bo system ten wprowadzono dopiero w 1979.

¹⁷ W latach 70 XX wieku - zlikwidowano rubrykę „zawód” wobec faktu, że większość obywateli w wieku lat 18 nie miała jeszcze określonego zawodu (zazwyczaj byli uczniami szkół średnich) i z tego powodu urzędy ewidencji ludności wydające dowód osobisty w rubryce tej stawiały kreskę.

¹⁸ Karta zaopatrzenia, zwana popularnie „kartką na kartki”, była w okresie obowiązywania w Polsce reglamentacji żywności dokumentem upoważniającym do comiesięcznego otrzymywania kartek żywnościowych; ten pośredni tryb wydawania kartek teoretycznie miał uniemożliwiać nadużycia.

Rozporządzeniem Prezesa Rady ministrów i Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 20 marca 1952 roku o właściwości władz i trybie postępowania w sprawach dowodów osobistych i tymczasowych zaświadczeń (Dziennik Ustaw Nr 13 poz. 82)¹⁹ określone zostały wzory dowodów osobistych i tymczasowych zaświadczeń tożsamości oraz ankiet. Zgodnie z rozporządzeniem:

Rozdział IV.

Wzór dowodu osobistego,

Wzory dowodów osobistych i tymczasowych zaświadczeń tożsamości oraz ankiet.

Załączniki do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów i Ministra Bezpieczeństwa Publicznego (poz. 82).

Załącznik Nr 1

§ 12. 1. Dowód osobisty stanowi książeczkę o rozmiarach 13 cm × 9 cm w miękkiej okładce płóciennej koloru ciemnozielonego; dowód ten zawiera łącznie z wewnętrznymi stronami okładki 14 stron koloru jasnozielonego.

2. Wzór dowodu osobistego zawiera załącznik Nr 1.

§ 13. 1. Tymczasowe zaświadczenie tożsamości, przewidziane dla osób w wieku od 16 do 18 roku życia (art. 2 ust. 2 i 3), stanowi książeczkę o rozmiarach 10,5 cm × 8 cm w miękkiej okładce płóciennej koloru czerwonego; zaświadczenie to zawiera łącznie z wewnętrznymi stronami okładki 6 stron koloru różowego.

2. Wzór tymczasowego zaświadczenia tożsamości, o którym mowa w niniejszym paragrafie, zawiera załącznik Nr 2.

§ 14. 1. Tymczasowe zaświadczenie tożsamości, przewidziane dla osób, których tożsamość lub obywatelstwo polskie nie zostały stwierdzone w sposób niewątpliwy (art. 4), stanowi książeczkę o rozmiarach 10,5 cm × 8 cm w miękkiej okładce z kartonu koloru szarego; zaświadczenie to zawiera łącznie z wewnętrznymi stronami okładki 10 stron koloru jasnoszarego.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

DOWÓD OSOBISTY

(okładka)

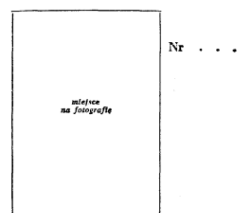
DOWÓD OSOBISTY

Wzrost do _____

1. Nazwisko _____

2. Imię _____

3. Imię rodziców _____

Nr

Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego

(str. 1)

Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20 listopada 1958 roku w sprawie zmiany rozporządzenia z dnia 20 marca 1952 roku o właściwości władz i trybie postępowania w sprawach dowodów osobistych i tymczasowych zaświadczeń (Dz. U. Nr 70 poz. 346)²⁰ z dniem 1 grudnia 1958 roku wprowadzono zmianę wyglądu dowodu osobistego. Po zmianie „Dowód osobisty stanowi książeczkę o rozmiarach 11,5 cm x 8,5 cm w miękkiej okładce płóciennej koloru szarego, dowód ten zawiera łącznie z wewnętrznymi stronami okładki 14 stron koloru jasno-niebieskiego”.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 19 lutego 1962 roku o właściwości organów i trybie postępowania w sprawach dowodów osobistych i tymczasowych zaświadczeniach tożsamości oraz wzorach tych dokumentów (Dz. U. Nr 19 poz. 70)²¹, określiło wzór dowodu osobistego oraz tymczasowych zaświadczeń tożsamości, w sposób następujący:

§ 5. 1. Dowód osobisty stanowi książeczkę o rozmiarach 11,5 cm × 8,5 cm w miękkiej okładce płóciennej koloru ciemnozielonego; dowód ten zawiera łącznie z wewnętrznymi stronami okładki 14 stron barwy szarozielonej.

2. Wzór dowodu osobistego zawiera załącznik nr 2 do rozporządzenia.

§ 6. 1. Tymczasowe zaświadczenie tożsamości, przewidziane dla osób w wieku od 16 do 18 roku życia (art. 2 ust. 2 i 3), stanowi książeczkę o rozmiarach 10,5 cm × 8 cm w miękkiej okładce płóciennej koloru czerwonego; zaświadczenie to zawiera łącznie z wewnętrznymi stronami okładki 6 stron koloru różowego.

2. Tymczasowe zaświadczenie tożsamości, przewidziane dla osób, których tożsamość lub obywatelstwo polskie nie zostały stwierdzone w sposób niewątpliwy (art. 4), stanowi książeczkę o rozmiarach 10,5 cm × 8 cm w miękkiej okładce z kartonu koloru szarego; zaświadczenie to zawiera łącznie z wewnętrznymi stronami okładki 10 stron koloru jasnoszarego.

¹⁹ Źródło: Internetowy System Aktów Prawnych:

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19520130082/O/D19520082.pdf>

²⁰ Źródło: Internetowy System Aktów Prawnych:

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19580700346/O/D19580346.pdf>

²¹ Źródło: Internetowy System Aktów Prawnych:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19620160070/O/D19620070.pdf>

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 roku o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. Nr 14 poz. 85)²² wprowadziła szereg bardzo istotnych zmian w ewidencji ludności wobec przepisów dekretu z 1951 roku. Ustawa ta w bardzo zmienionej formie obowiązywała do 1 marca 2015 roku²³.

Dowód osobisty stał się dokumentem stwierdzającym tożsamość osoby i poświadczającym obywatelstwo polskie. Począwszy od 01 maja 2004 roku również dokumentem uprawniającym obywateli polskich do przekraczania granic między państwami członkowskimi Unii Europejskiej²⁴.

Każda osoba, która ukończyła 18 lat, będąca obywatelem polskim i zamieszkała w kraju obowiązana była posiadać dowód osobisty. Wszystkie rodzaje dowodów i zaświadczenia tożsamości wydawały terenowe organy administracji państwowej stopnia powiatowego, ze względu na miejsce pobytu stałego²⁵. Ewidencję ludności prowadziły natomiast urzędy miejskie, miejsko-gminne i gminne i to te urzędy były uprawnione dokonać zameldowania lub wymeldowania jak również rejestracji zdarzeń objętych obowiązkiem meldunkowym (zameldowaniu lub wymeldowaniu w miejscu lub z miejsca stałego lub czasowego pobytu, zameldowanie o urodzeniu dziecka, o zmianie stanu cywilnego i o zgonie osoby)

Dowód osobisty wydawany był na czas nieoznaczony. Począwszy od dnia 1 stycznia 1999 roku dowody wydawane były na okres 10 lat. Osobom, które ukończyły 65 lat dowody wydawane były na czas nieznaczone, jeżeli osoba zwróciła się o jego wydanie z takim terminem ważności. W praktyce zdecydowana większość dowodów wydawana była na czas nie oznaczony²⁶.

Tymczasowy dowód osobisty otrzymywały osoby pracujące w wieku od 16 do 18 roku życia lub nie zamieszkujące z osobami sprawującymi nad nimi władzę rodzicielską²⁷. Osoby młodsze lub niepracujące w wieku do lat 18 wpisywane były w odpowiednie rubryki dowodu obojga rodziców. Tymczasowy dowód osobisty mogły otrzymać na uzasadniony wniosek

²² Źródło: Internetowy System Aktów Prawnych:

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19740140085/O/D19740085.pdf>

²³ Zastąpiła ją ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 roku o dowodach osobistych (Dz. U. z 2010 roku Nr 167 poz. 1131)

²⁴ W związku z wejściem Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej, z dniem 1 maja 2004 roku, na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz.U. Nr 93, poz. 887) dowód osobisty uprawniał do przekraczania granicy Polski oraz granic wszystkich państw Unii Europejskiej.

Począwszy od dnia 26 sierpnia 2006 roku dowód osobisty uprawniał obywateli polskich do przekraczania granic państw członkowskich Unii Europejskiej, państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego nienależących do Unii Europejskiej oraz państw niebędących stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, których obywatele mogą korzystać ze swobody przepływu osób na podstawie umów zawartych przez te państwa ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, uznających ten dokument za wystarczający do przekraczania ich granicy. Uprawnienie to określał art. 84 pkt 1 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz.U. Nr 144, poz. 1043).

²⁵ Począwszy od 1 lipca 1984 roku ewidencję ludności prowadzą a dowody osobiste i tymczasowe zaświadczenia tożsamości wydają terenowe organy administracji państwowej stopnia podstawowego, właściwe ze względu na miejsce stałego pobytu osób. Zmianę wprowadziła ustawa z dnia 26 kwietnia 1984 roku o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. Nr 26 poz. 132). Tekst ustawy zamieszczono pod adresem: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19840260132/O/D19840132.pdf>

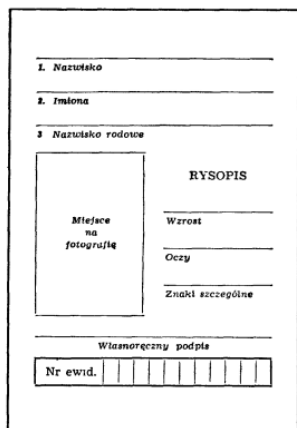
Z dniem wejścia w życie ustawy (27 maja 1990 r.) z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dzi U. Nr 34 poz. 198) wydawanie dowodów stwierdzających tożsamość oraz prowadzenie ewidencji ludności jako zadanie administracji rządowej przeszło do realizacji przez organy gminy jako zadanie zlecone. Tekst ustawy zamieszczono pod adresem: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900340198>

²⁶ Zmianę wprowadziła ustawa z 20 sierpnia 1997 roku o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych oraz ustawy o działalności gospodarczej: Źródło: Internetowy System Aktów Prawnych: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19971130733/O/D19970733.pdf>

²⁷ Począwszy od 1 stycznia 1999 roku dowód osobisty mogła otrzymać osoba w wieku 15 lat. Pozostałe przesłanki wydania dowodu nie uległy znaczącym zmianom. Zmianę wprowadziła ustawa z 20 sierpnia 1997 roku o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych oraz ustawy o działalności gospodarczej: Źródło: Internetowy System Aktów Prawnych: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19971130733/O/D19970733.pdf>

rodziców ich dzieci już od 13 roku życia. Ważność tego dowodu upływała z dniem ukończenia 18 lat. Począwszy od dnia 1 stycznia 1999 roku dowody wydawane były na okres 5 lat od daty wydania.

Osoby, których obywatelstwa nie ustalono otrzymywały tymczasowe zaświadczenie tożsamości, wydawane na czas określony.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z 30 sierpnia 1974 roku w sprawie dokumentów stwierdzających tożsamość (Dz. U. Nr 33 poz. 195) „Dowód osobisty ma formę książeczki o wymiarach 11,5 cm x 8,5 cm w okładce płóciennej koloru ciemnozielonego; dowód ten zawiera 20 stron barwy szarzielonej. Tymczasowy dowód osobisty ma formę książeczki o wymiarach 10,5 cm x 8 cm w okładce płóciennej koloru czerwonego i zawiera 12 stron koloru różowego.

Po raz pierwszy we wzorze dowodu osobistego z 1974 roku przewidziano rubryki na wpisanie numeru ewidencyjnego²⁸. Ze względu na przedłużające się prace nad budową elektronicznego systemu ewidencyjnego PESEL czyli Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności²⁹ pozycja ta wypełniana była znacznie później³⁰.

Doniosłym wydarzeniem, jakie miało wpływ na zmianę wyglądu dowodu osobistego była zmiana nazwy państwa. Ustawą z dnia 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej³¹ dokonano zmiany nazwy państwa z Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na Rzeczpospolitą Polską. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu. Zgodnie z przepisami przejściowymi (art. 3 ustawy) Zachowują moc wszelkie dokumenty urzędowe sporządzone na drukach, formularzach i blankietach z napisem "Polska Rzeczpospolita Ludowa" oraz opatrzone godłem lub pieczęciami z godłem dotychczasowego wzoru, a także znaki pieniężne, ordery i odnaczenia zawierające taki napis lub godło.

²⁸ Wzór dowodu osobistego wprowadziło rozporządzenie Rady Ministrów z 30 sierpnia 1974 roku w sprawie dokumentów stwierdzających tożsamość (Dz. U. Nr 33 poz. 195); rozporządzenie opublikowano pod adresem: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19740330195/O/D19740195.pdf>.

²⁹ Pierwszym systemem do ewidencjonowania dużej grupy obywateli polskich był rejestr MAGISTER, uruchomiony w latach 1973–1974, zawierający dane wszystkich osób z wyższym wykształceniem. Rejestr był zasilany danymi z 60 tys. zakładów pracy i uczelni wyższych. Zawierał ok. 630 tys. rekordów. Przechowywał bardzo szczegółowe, wrażliwe dane osobowe i informacje o przebiegu kariery zawodowej i naukowej.

Po sukcesie rejestru MAGISTER rozpoczęto prace nad stworzeniem rejestru Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności zwanego w skrócie PESEL. Jednym z jego celów było kompleksowe ujęcie tematu człowieka jako centralnego podmiotu całej gospodarki narodowej. Jednym z problemów, z którym borykała się ówczesna administracja, było znaczne rozproszenie ewidencji ludności, co było spowodowane przejęciem przez PRL dokumentów pozostałych po zaborach pruskim, rosyjskim i austriackim, dodatkowo zdekompletowanych przez dwie wojny światowe

System PESEL miał początkowo stanowić część ogólnokrajowej „rewolucji informatycznej”, w ramach której powstać miały systemy wspomagające planowanie administracji centralnej oraz sieci teleinformatycznej administracji publicznej. Większość z tych systemów ostatecznie nie powstała z powodu oporu administracji, nieskoordynowanych działań różnych resortów i konfliktów na różnych szczeblach władzy a także embarga nałożonego w czasie trwania stanu wojennego (1981-1983) na nowoczesny sprzęt informatyczny, który udźwignął by wymagania systemu. Ostatecznie z planów pozostał jedynie system PESEL oraz stworzony na potrzeby GUS „rejestr jednostek gospodarki społecznej”, czyli REGON.

Źródło: na podstawie: https://pl.wikipedia.org/wiki/PESEL#cite_note-warski-6

³⁰ Jako pierwsi nowe dowody z numerami w ramach pilotażu dostali już pod koniec lat 70 – tych mieszkańcy warszawskiej Woli. Potem reszta stolicy, a na koniec pozostałe gminy województwa warszawskiego. Ostatecznie numery PESEL dla wszystkich obywateli zostały nadane do 1984 roku. Źródło: portal internetowy Forfal.pl <http://forsal.pl/artykuly/590823,historia-informatyzacji-w-polsce-system-pesel-najwiekszym-osiagnieciem.html>

³¹ Ustawa z dnia 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. 1989 Nr 75 poz. 444) weszła w życie z dniem 31 grudnia 1998 roku. Tekst ustawy zmieniającej ustawę zasadniczą opublikowano pod adresem: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19890750444/T/D19890444L.pdf>

Po wejściu w życie ustawy zmieniającej ustawę zasadniczą mogą być sporządzane dokumenty urzędowe na drukach, formularzach i blankietach oraz nadawane ordery i odznaczenia z napisem lub godłem, do ich wyczerpania, jak również mogą być emitowane znaki pieniężne zawierające ten napis lub godło - nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 1995 r.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z 1 kwietnia 1993 roku zmieniającym rozporządzenie w sprawie dokumentów stwierdzających tożsamość (Dz. U. nr 27 poz. 120)³² zmieniono wzory okładek i pierwszych stron dowodu osobistego i tymczasowego dowodu osobistego. Pozostały druk książeczkowy dowodu i układ druku nie uległ zmianie.

Począwszy od 1 stycznia 2001 roku w druku dowodów osobistych pojawił się Numer PESEL. Jaku już pisałem wcześniej, numer PESEL był wpisywany w dowodach książeczkowych w kratkach pod nazwą numer ewidencyjny. Aktem prawnym, który określił rodzaje wpisów zamieszczanych w dowodzie osobistym, w tym numeru ewidencyjnego PESEL była ustawa z 20 sierpnia 1997 roku o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych oraz ustawy o działalności gospodarczej. Ustawa miała wejść w życie 1 stycznia 1999 roku³³, jednak termin ten przesunięto na 1 stycznia 2000 roku³⁴ a następnie na 1 stycznia 2001 roku³⁵.

Działając na podstawie upoważnienia ustawowego Rada Ministrów rozporządzeniem z 21 listopada 2000 roku w sprawie wzoru dowodu osobistego oraz trybu postępowania w sprawach wydawania dowodów osobistych, ich wymiany, zwrotu lub utraty (Dz. U. Nr 112 poz. 1182) ustaliła wzór dowodu osobistego. *Dowód osobisty ma formę spersonalizowanej karty identyfikacyjnej o wymiarach 54 x 85 mm, wykonanej z tworzywa sztucznego, zawierającej dane osobowe, zdjęcie i podpis posiadacza, trzyliterową serię i sześciocyfrowy numer dowodu osobistego, nazwę organu wydającego dowód osobisty, datę wydania i termin ważności oraz elementy zabezpieczające dokument przed podrobieniem i fałszowaniem.*

Nowy wzór dowodu osobistego obowiązuje od 1 stycznia 2001 roku. Dokument ma postać wielowarstwowej karty poliwęglanowej o wymiarach 85 x 54 mm, zawierającej

³² Rozporządzenie weszło w życie w dniu 15 kwietnia 1993 roku.

³³ Tekst ustawy z 20 sierpnia 1997 roku o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych oraz ustawy o działalności gospodarczej opublikowano pod adresem:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19971130733/O/D19970733.pdf>

³⁴ Zmianę terminu wejścia w życie przepisów wprowadziła ustawa z 24 lipca 1998 roku zmieniająca ustawę o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych oraz ustawy o działalności gospodarczej (Dz. U. z 1998 roku Nr 113 poz. 716).

³⁵ Kolejnego przesunięcia terminu wejścia w życie przepisów wprowadziła ustawa z 3 grudnia 1999 roku zmieniająca ustawę o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych oraz ustawy o działalności gospodarczej (Dz. U. z 1999 roku Nr 108 poz. 1227).

podstawowe informacje o jej posiadaczu, dacie wydania, organie wydającym i terminie ważności. Informacje zapisane są zarówno w sposób jawny, jak i zakodowany.

Tak długi, kilkukrotnie przesuwany termin wejścia w życie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych zmierzał do przygotowania się wszystkich organów administracji państwowej i samorządowej do powszechnej wymiany dowodów osobistych. Niezbędnym było wyposażenie organów administracji zajmującej się wydawaniem dowodów osobistych w niezbędny sprzęt komputerowy wraz z osprzętem (np. skanery) i przeszkoleniem pracowników.

Ustawą z dnia 12 września 2002 roku zmieniającą ustawę o zmianie ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych oraz ustawy o działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 183 poz. 1522) ustalono:

Dowody osobiste wydane przed dniem wejścia w życie ustawy zachowują ważność do 31 grudnia 2007 roku. Ze względu na ogromną ilość dowodów osobistych przewidzianych do wymiany, ustawa wprowadziła następujące terminy wymiany dowodów osobistych wydanych przed 1 stycznia 2001 roku.

Dowodów wydanych w latach 1962-1972 – od 1 stycznia do 31 grudnia 2003 roku

Dowodów wydanych w latach 1973-1980 – od 1 stycznia do 31 grudnia 2004 roku

Dowodów wydanych w latach 1981-1991 – od 1 stycznia do 31 grudnia 2005 roku

Dowodów wydanych w latach 1992-1995 – od 1 stycznia do 31 grudnia 2006 roku

Dowodów wydanych w latach 1996-2000 – od 1 stycznia do 31 grudnia 2007 roku

Zgodnie z powyższym, wszystkie dowody osobiste książeczkowe straciły z dniem 1 stycznia 2008 roku ważność. Faktem jest, że pod koniec 2007 roku nasiliła się wymiana dowodów książeczkowych. W 2017 r. minęła dekada od masowej wymiany dowodów książkowych na pierwsze plastikowe. Według szacunków Ministerstwa Cyfryzacji w 2017 roku, obowiązek wyrobienia nowego dokumentu tożsamości dotyczy ponad 5 mln Polaków.

Od 2001 roku we wzorze dowodu osobistego wprowadzono zmiany. Od 1 marca 2015 r. w nowych dowodach nie widnieje informacja dotycząca zameldowania, zrezygnowano z wzoru podpisu, nie ma też wzmianki o kolorze oczu czy wzroście, pojawiła się za to dodatkowa rubryka: obywatelstwo, ułatwiająca poruszanie się poza granicami kraju. Na nowym dokumencie znalazło się też wiele zabezpieczeń: dwukrotnie powtórzone zdjęcie, mikrodruki, tłoczenia i specjalne farby. Istotną częścią zarówno starszej, jak i nowszej wersji dowodu jest także data ważności, która nie uległa zmianie i wynosi nadal 10 lat³⁶.

Opracował :

Dariusz Lazarowski

³⁶ Na podstawie artykułu zamieszczanego pod adresem: <http://natemat.pl/68807,dlaczego-nasze-dowody-osobiste-i-paszporty-powstaja-miesiac-zobacz-jak-to-jest-zrobione>